

Decennialang gaf Anneke Venema uit Frieschepalen trekharmonicales en wierp ze zich op als ambassadeur voor dat ingenieuze instrument. Nu stopt ze als docent. Maar: de 'trekzak' blijft.

TEKST WIEBEREN ELVERDINK
FOTO'S JILMER POSTMA

Das it wordt een cultuurschok, dacht Anneke Venema, wachtend achter de coulissen van de oude Skippersseal in Oudega (Sm.). Ze stond op het punt haar opwachting te maken met wijlen muzikvriend Eelke Venema, allebei een trekharmonica voor hun borst.

Eerder hadden andere beoefenaars van het trekinstrument al acte de présence gegeven, daar in die uitspanning aan de haven. De sfeer zat er goed in, onder het publiek. Meermaals had het *IJssel* geklonken, een heerlijke meedeiner uit het shanty-repertoire.

„Maar wij wilden iets anders laten horen”, blikte Anneke Venema terug. Op het programma stond *Mijmeringen*, een compositie voor twee trekharmonica's die ze zelf had geschreven. Een muziekstuk dat, zoals de titel al doet vermoeden, niet zozeer gericht was op het verhogen van het feestgehalte, maar juist tot nadenken stemde.

Achter de gordijnen vroeg ze zich af: hoe zou dit hier vallen? Toen de eerste klanken de trekharmonica's verlieten, gebeurde er iets opmerkelijks. Een delicate stilte daalde neer over het gonzen café, gesprekken verstomden, iedereen had alleen nog oor voor die twee muzikanten. Na de laatste noot verzuchtte iemand: 'Ach, dit kin dus ek op in lûkpûde'. „Dat was echt een kippenveldmoment”, haalt de muzikante zich voor de geest.

Dat Venema, 79 jaar oud en woonachtig in Frieschepalen, uitgerekend deze anekdote opdiept uit haar rijke verleden als trekharmonicadocent en -speler is niet toevallig. Ze heeft zich altijd opgeworpen als ambassadeur voor de trekharmonica door er de veelzijdigheid van te tonen. De liefde voor het instrument waaraan ze in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw haar hart verpandde, deelde ze graag met anderen.

Nu stopt ze. Althans, als docent. Ze nadert de tachtig en haar gehoor wordt minder. Met gehoorapparaten in klinkt de muziek die ze zo liefheeft scheller en blijkt het onderscheid tussen halve en hele tonen lastiger te maken. „Het wordt storend.”

Het moet ergens in 1990 of 1991 zijn geweest, dat Venema café Marktzicht in Drachten binnenliep voor haar eerste kennismaking met de trekharmonica. („Trekzak' is ook een juiste term, maar dat klinkt in de oren van Venema wat oneerbiedig voor zo'n ingenieus instrument.)

Een vriendin uit Peize had zich aangesloten bij een trekharmonica-groep in Leek, een van de eerste in het Noorden, en attendeerde Venema op het bestaan van Peije, een stichting voor trekharmonica-beoefenaars die niet lang daarvoor in Drachten was opgericht. Peije, vernoemd naar de vermaarde straatmuzikant Peije Rasp (echte naam: Freerk de Jong, 1879-1941), bood groepslessen aan in

Anneke Venema uit Frieschepalen verpandde haar hart aan de trekharmonica.

Ambassadeur voor de trekharmonica

Anneke Venema speelt muziek uit de bundels die ze zelf voor trekharmonicaspelers schreef.

het bruincafé aan de Markt.

Als kind had Venema pianoles gehad („Ik vond dat niet leuk, het was een heilig moeten.”) en later, toen ze getrouwd was en haar huishouden in Oudebildtzijl neerstreek, bekwaamde ze zich bij brassband Crescendo in bugel en kornet.

Maar in Marktzicht zwichtte ze voor die eigenwijze trekharmonica. De diepe bastonen, de blaasbalg („De ziel van het instrument”) met die twee kasten erin, waarbinnen lucht langs metalen tongen wordt gedreven, de toet-

sen aan weerszijden – het fascineerde haar, nog afgezien van de volkse gezelligheid die het instrument van zichzelf ademt.

En Venema bleek een vlotte leerling. Al na drie lessen schoof ze van de beginners op naar een meer gevorderde groep – haar vermogen om twee handen afzonderlijk van elkaar te laten spelen dankte ze aan die vermaledijde pianolessen.

Zo doorliep ze als leerling de groepen van Peije, maar het docentschap lonkte. De behoefte om de kunst van het spelen „door te geven aan anderen” was groot. Ze verzorgde ze lessen thuis, gaf ze workshops door de provincie en doceerde ze twee lesgroepen bij Peije.

Geweldig waren die repetitiebijeenkomsten. Dan hadden er in dat knusse café Marktzicht twee groepen van twaalf personen tegelijkertijd les, eentje beneden en eentje in de bovenzaal en dan daverde het soms over hartje Drachten. „Het dak ging er soms af.”

Tot voor kort gaf ze nog leiding aan de 'Trochsetters', een groep oudgedienden en herintreders. Maar haar trekharmonicamissie omvatte meer dan het lesgeven alleen. Venema schreef twee lesbundels met oefenrepertoire, *No Sa I* en *II* geheten. Dat materiaal

was schaars. „In mijn begintijd was je blij met elk blaadje dat er was.”

Later volgde meer bladmuziek, waarbij Venema ook andersoortige muziek naar de trekharmonica vertaalde. Zo maakte ze bijvoorbeeld bewerkingen van *Gabriella's Song*, de wereldberoemde ballade uit de film *As it is in heaven*. Zulke gevoelige muziek was voor liefhebbers van de trekharmonica niet veel voorhanden.

Het vernieuwen van het repertoire was en is belangrijk om nieuwe doelgroepen aan de trekharmonica te binden, vindt Venema. „Want een lied als *Daar bij die molen*, dat spreekt jongeren niet meer aan.”

Hoe dan ook, er is wel degelijk toekomst voor de trekharmonica, is Venema's overtuiging, ook omdat het instrument los van de lessen bij clubs als Peije ook beter verankerd is geraakt op muzikscholen. „Die 'trekzak' blijft wel. Het is een echt volksinstrument.”

En al is ze gestopt met lesgeven, Venema blijft beslist spelen, op haar oude Hohner, haar 'bakje' zoals ze het liefkozend noemt, een instrument dat uit de eerste helft van de vorige eeuw stamt en waarvan haar vingerafdrukken zowat in de toetsen geëtst zijn.

Het zijn de onuitwisbare sporen van een onvoorwaardelijke liefde tussen mens en muziek.